

Sygn. akt I ACa 791/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Ryszard Iwankiewicz
Sędziowie:	SA Agnieszka Sołtyka SA Halina Zarzeczna (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Osińska

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2019 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa I. Ś.

przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.

o ustalenie nieważności lub nieistnienia uchwały

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 8 listopada 2018 r. sygn. akt I C 226/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. oddala powództwo;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 377 (trzysta siedemdziesiąt siedem) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 470 (czteryście siedemdziesiąt) złotych tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Agnieszka Sołtyka SSA Ryszard Iwankiewicz SSA Halina Zarzeczna

Sygn. akt: I ACa 791/18

UZASADNIENIE

Powódka I. Ś. wniosła o ustalenie nieważności lub nieistnienia uchwały nr (...) Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z dnia 23 marca 2018r. w sprawie odmowy przyjęcia jej w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej a także obciążenia pozwanej kosztami postępowania.

Powódka wskazała, iż jej zdaniem zaskarżona uchwała narusza przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2017r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo spółdzielcze, które zmieniły treść art 1 i 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Z treści zmienionych przepisów wynika aktualnie obowiązek pozwanej przyjęcia powódki w poczet członków spółdzielni bez wnoszenia udziałów i wpisowego.

Pozwana (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w K. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych,

Uzasadniając swoje stanowisko pozwana wskazała, iż jej zdaniem właściciel lokalu, który chce zostać członkiem spółdzielni winien złożyć deklarację członkowską zawierającą wszystkie dane o których mowa w art. 16 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze oraz wnieść udział i wpisowe. Wskazała, że zgodnie z treścią przepisu art. 3 ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni, niemniej przyjęcie twierdzenia powódki, iż w takiej sytuacji jedynym warunkiem przyjęcia w poczet członków spółdzielni jest złożenie deklaracji bez obowiązku wniesienia wpisowego i udziału oznacza, że przepis art. 3 ust. 3 jest niezgodny z art. 2, art. 12 oraz art. 31 ust. 2 Konstytucji RP. Z tych też względów pozwana wniosła o wystąpienie przez sąd w trybie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. z zapytaniem prawnym, co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją tj. „czy art. 1 ust. 9 w zw. z art. 3 ust. 3¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 lipca 2017r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy-Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy-Prawo spółdzielcze, w zakresie w jakim przyznaje właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni jedynie po spełnieniu warunku w postaci złożenia deklaracji członkowskiej, o której mowa w art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982r.-Prawo spółdzielcze, bez obowiązku wniesienia wpisowego i udziału, jest zgodny z art. 2 art. 12 oraz art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Nadto pozwana podniosła, iż aktualne brzmienie powyższych przepisów godzi w równe traktowanie wszystkich członków spółdzielni, dyskryminuje sektor spółdzielni mieszkaniowych względem innych sektorów spółdzielni i innych podmiotów prawa prywatnego, pogarsza sytuację majątkową spółdzielni mieszkaniowych.

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie stwierdził, że nieważna jest uchwała nr (...) Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. z dnia 23 marca 2018 r. w sprawie rozpatrzenia odwołania p. I. Ś. od uchwały zarządu oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 200,00 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyzsze rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 29 lipca 2011r. powódka wraz z mężem zawarła z pozwaną umowę ustanowienia odrębnej własności lokalu i przeniesienia własności lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...). Powódka ani jej mąż nie złożyli wniosku o zostanie członkiem spółdzielni. Wysokość udziału wynosiła wówczas 1.386,00 zł a wpisowego 346,50 złotych.

W dniu 9 lutego 2018r, powódka I. Ś. wniosła do Zarządu (...) w K. o przyjęcie jej w poczet członków pozwanej spółdzielni na zasadach wynikających z aktualnych zapisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Jednocześnie złożyła deklarację, w której wskazała swoje imię, nazwisko nr dowodu osobistego i miejsce stałego zamieszkania.

Pismem z dnia 20.02.2018r. powódka została poinformowana, że uchwałą z dnia 19.02.2018r. Zarząd pozwanej spółdzielni odmówił przyjęcia jej w poczet członków spółdzielni albowiem nie złożyła deklaracji odpowiadającej wymogom art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r.-Prawo spółdzielcze oraz nie uiściła udziału i wpisowego.

Pismem z dnia 1.03.2018r. powódka odwołała się od powyższej uchwały do Rady Nadzorczej pozwanej spółdzielni, która uchwałą nr (...) z dnia 23 marca 2018r utrzymała w mocy decyzję Zarządu (...) wskazując, iż jej zdaniem powódka winna złożyć deklarację odpowiadającą wymogom przewidzianym w art. 16 ustawy Prawo spółdzielcze oraz uiszczyć wpisowe i udziały.

Z ustaleń Sadu I instancji wynika, że inne spółdzielnie mieszkaniowe działające na terenie kraju i K. uznają, iż osoby spełniające wymogi przewidziane w znowelizowanych przepisach ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych stają się członkami spółdzielni z mocy prawa bez konieczności uiszczenia udziałów i wpisowego.

Statut pozwanej spółdzielni w § 10 ust. 1 uzależnia przyjęcie na członka spółdzielni od złożenia deklaracji, która powinna zawierać imię i nazwisko przystępującego do spółdzielni, miejsce zamieszkania oraz ilość zadeklarowanych udziałów. W przypadku odmownej decyzji zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania do Rady Nadzorczej w ciągu 14 dni od daty otrzymania zawiadomienia. Decyzja Rady Nadzorczej jest w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym ostateczna (§ 10 ust. 6 statutu). Wysokość wpisowego jest ustalana przez zarząd spółdzielni, zaś wysokość udziału wynosi jednokrotne miesięczne wynagrodzenie za pracę, o którym mowa w ustawie z 10,10,2002r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Warunkiem podjęcia przez Zarząd decyzji o przyjęciu w poczet członków jest wpłacenie wpisowego i zadeklarowanie minimum jednego udziału. (§ 22 statutu).

Nadwyżka bilansowa za rok 2016r. wyniosła 7.185.343,35 złotych i została przeznaczona na fundusz zasobowy i fundusze remontowe. Natomiast nadwyżka bilansowa za rok 2017r. wyniosła 6.901.886,90 złotych i również została przeznaczona na fundusz zasobowy i fundusze remontowe.

Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowych RP pismem z dnia 26 września 2017r. wskazywał Rzecznikowi Praw Obywatelskich, iż jego zdaniem uchwalona w dniu 20 lipca 2017r. ustawa o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo spółdzielcze, która weszła w życie z dniem 9 września 2017r. jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą demokratycznego państwa prawnego .

Pismem z dnia 17 października 2018r. Senator P. Z. poinformował Prezesa Zarządu Związku Rewizyjnego Spółdzielni Mieszkaniowych RP, iż Klub Senacki (...) zebrał podpisy wymagane do złożenia wniosku do Trybunału Konstytucyjnego i przygotował taki wniosek .

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd I instancji uznał zasadność wytoczonego powództwa. Podkreślił, że kwestią sporną było ustalenie czy w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy prawa powódka jako współwłaściciel stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego znajdującego się w zasobach administrowanych przez pozwaną spółdzielnię może zostać członkiem spółdzielni po złożeniu deklaracji członkowskiej ale bez uiszczenia wpisowego i bez zadeklarowania udziału.

Sąd wskazał, że roszczenie powódki oparte na dyspozycji art. 189 k.p.c. zasługuje na uwzględnienie. Powódka domagając się stwierdzenia nieważności zaskarżonej uchwały zgodnie z art. 6 k.c. winna wykazać, iż przysługuje jej interes prawny w domaganiu się stwierdzenia nieważności uchwały oraz że podjęta uchwała jest nieważna z uwagi na jej treść lub tryb podjęcia.

Sąd przywołał poglądy doktryny, zgodnie z którymi interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Przyjmuje się istnienie interesu prawnego zawsze „gdy istnieje niepewność stanu prawnego” (E. Wengerek) lub „gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny” (tak M. Waligórski). W kontekście powyższego Sąd podkreślił, że na podstawie art. 189 k.p.c. można żądać ustalenia nieważności lub bezskuteczności czynności prawnej tj. umowy, uchwały, jednostronnej czynności prawnej, wypowiedzenia umowy lub oświadczenia o odstąpieniu od umowy.

W niniejszej sprawie powódka jako współwłaściciel stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) (znajdującego się w zasobach administrowanych przez pozwaną) ma interes prawny w ustaleniu, że zaskarżona przez nią uchwała Rady Nadzorczej nr (...) jest nieważna albowiem dotyczy jej sfery praw, które zostały zagrożone poprzez naruszenie uprawnień przysługujących powódce. W powyższym zakresie Sąd wskazał, że pozwana nie kwestionowała interesu prawnego powódki w żądaniu stwierdzenia nieważności uchwały.

Sąd Okręgowy wskazał, że nadto istnieją uzasadnione podstawy do stwierdzenia nieważności uchwały albowiem podjęta uchwała narusza bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa materialnego.

Sąd podkreślił, że ustawą z dnia 20 lipca 2017r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy-Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy-Prawo spółdzielcze, która weszła w życie w dniu 9 września 2017r. doszło do zmiany treści ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, w tym między innymi został dodany art. 1 ust. 9, który wyłącza stosowanie przepisów ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze dotyczących udziałów i wpisowego, a także przepisów dotyczących obowiązku złożenia deklaracji w celu przyjęcia w poczet członków spółdzielni, z zastrzeżeniem art. 3. Art. 3 ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, który z kolei przewiduje, iż osoba która nabyła prawo odrębnej własności lokalu może być członkiem spółdzielni a właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. W takiej sytuacji przepis art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze stosuje się odpowiednio. Z kolei z treści art. 16 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze wynika, iż warunkiem przyjęcia na członka jest złożenie deklaracji. Deklaracja powinna być złożona pod nieważnością w formie pisemnej. Podpisana przez przystępującego do spółdzielni deklaracja powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania, a jeżeli przystępujący jest osobą prawną - jej nazwę i siedzibę, ilość zadeklarowanych udziałów, dane dotyczące wkładów, jeżeli statut ich wnoszenie przewiduje, a także inne dane przewidziane w statucie.

Dokonując analizy powyższych przepisów Sąd Okręgowy wskazał, że aktualnie właściciele wyodrębnionych lokali mogą lecz nie muszą być członkami w spółdzielni. Jednakże właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. W takiej sytuacji jest on zobowiązany złożyć deklarację w formie pisemnej, która powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania. Natomiast z uwagi na fakt, iż przepis art. 16 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych znajduje jedynie odpowiednie zastosowanie stąd w deklaracji właściciel lokalu nie musi aktualnie wskazywać ilości zadeklarowanych udziałów. Zdaniem sądu nie ulega wątpliwości, iż odpowiednie stosowanie art. 16 Prawa spółdzielczego powinno się ograniczać do deklarowania przystąpienia do spółdzielni, a pomijać deklarowanie udziałów lub wkładów, gdyż z jednej strony art. 1 ust. 9 u.s.m. wyklucza stosowanie przepisów prawa spółdzielczego dotyczących udziałów, a z drugiej strony nie wydaje się dopuszczalne uzyskiwanie członkostwa przez różnych członków na różnych warunkach tj. kiedy to część miałaby wnosić udziały, a część nie.

W ocenie Sądu Okręgowego skoro powódka I. Ś. jest wraz z mężem właścicielem stanowiącego odrębną własność lokalu mieszkalnego, to przysługuje jej prawo do uzyskania członkostwa w pozwanej spółdzielni, po złożeniu deklaracji zawierającej imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania oraz wskazującej na wolę przystąpienia do spółdzielni jako członek bez jednoczesnego uiszczenia wpisowego i udziałów. Jak wynika z treści dołączonej do akt deklaracji powódki, zawierała ona wszystkie wymagane prawem elementy stąd też pozwana spółdzielnia winna przyjąć powódkę na członka spółdzielni.

Tym samym zaskarżona uchwała nr (...) z dnia 23 marca 2018r. Rady Nadzorczej (...) odmawiająca przyjęcia powódki w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej jest sprzeczna ze wskazanymi wyżej przepisami ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. W konsekwencji też należało stwierdzić, jej nieważność o czym Sąd orzekł, jak w sentencji.

Odnosząc się do wniosku pozwanej o wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym Sąd Okręgowy wskazał, że dokonał wykładni przywołanych przez pozwaną przepisów i nie miał wątpliwości co do tego, że

znowelizowane przepisy u.s.m. są zgodne z przepisami Konstytucji RP. Uzasadnienie orzeczenia zawierało szeroki wywód dotyczący tej kwestii.

Uznając główne roszczenie powódki za uzasadnione sąd odstąpił od orzekania o żądaniu ewentualnym, choć w powyższym zakresie wskazał, że zdaniem sądu również żądanie ewentualne nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd wskazał, że powódka I. Ś. domagając się ustalenia, że zaskarżona uchwała nie istnieje, nie wskazała żadnych okoliczności i przyczyn uzasadniających takie stanowisko.

Powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały wytoczone na podstawie art. 189k.p.c. zmierza do uzyskania orzeczenia stwierdzającego, że uchwała nie istnieje, z tego względu, że nie została podjęta. W przypadku żądania ustalenia nieistnienia uchwały na podstawie art. 42 § 9 ustawy z 1982 r. - Prawo spółdzielcze w związku z art. 189 k.p.c. wymagane jest stwierdzenie uchybień w procesie podjęcia uchwały, które wykluczają przyjęcie, że doszło do wyrażenia woli w danym przedmiocie przez powołane organy (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 21 czerwca 2013 r., I ACA 1562/12, LEX nr 1339408; podobnie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 24 czerwca 1994 r., III CZP 81/94(OSNCP 1994 Nr 12 poz. 241). Zatem o nieistnieniu uchwały organu spółdzielni można mówić jedynie w przypadku wystąpienia najpoważniejszych wad wykluczających możliwość stwierdzenia istnienia oświadczenia woli uprawnionych podmiotów, wyrażonego choćby z naruszeniem przepisów prawa. W niniejszej sprawie, sąd I instancji nie stwierdził aby którakolwiek ze wskazanych wyżej sytuacji miała miejsce. Powódka została prawidłowo zawiadomiona zarówno o treści decyzji zarządu pozwanej spółdzielni jak i o treści uchwały Rady Nadzorczej pozwanej wraz z pouczeniem o środkach odwoławczych. Uchwała została podjęta przez uprawniony organ to jest Radę Nadzorczą pozwanej spółdzielni, była to uchwała na serio, a wobec członków spółdzielni podczas głosowania nie stosowano żadnego przymusu fizycznego. Treść uchwały jest zrozumiała i nie budząca wątpliwości.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z treścią art. 98 k.p.c. zasądzając od pozwanej jako przegrywającej proces na rzecz powódki kwotę 200,00 złotych, na którą składa się opłata sądowa uiszczona przy wniesieniu powództwa.

Z takim rozstrzygnięciem nie zgodziła się pozwana. Zaskarżając w całości wyrok Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 8 listopada 2018 roku (sygn. akt I C 226/18) zarzuciła:

1) naruszenie prawa materialnego tj. art. 2 Konstytucji RP poprzez uznanie, iż przepis art. 1 ust. 9 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, wyłączający obowiązek wniesienia przez członka spółdzielni mieszkaniowej wpisowego i udziałów nie stanowi naruszenia zasady równości obywateli i zasady sprawiedliwości społecznej, gdyż zmiana przepisów w tym zakresie dotyczy bez wyjątku wszystkich nowych członków spółdzielni, a zróżnicowanie sytuacji prawnej członków spółdzielni, którzy wnieśli wpisowe i udział w stosunku do osób, które stają się członkami spółdzielni po zmianie przepisów bez obowiązku wniesienia wpisowego i udziału podyktowane jest zmianą warunków społecznych i gospodarczych.

2) naruszenie prawa materialnego tj. art. 12 Konstytucji RP poprzez przyjęcie, że decydowanie przez ustawodawcę o tym, czy właściciel lokalu, który chce zostać członkiem spółdzielni ma obowiązek wnieść wpisowe i udział czy też obowiązku takiego nie ma, nie stanowi o nieuprawnionej ingerencji ustawodawcy w wolność tworzenia i działania zrzeszeń, gdyż tę regulację prawną należy odnosić do sprawiedliwości jako kategorii społecznej,

3) naruszenie prawa materialnego tj. art. 32 ust. 2 Konstytucji RP poprzez uznanie, że norma prawna przewidziana w art. 1 ust. 9 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie dyskryminuje spółdzielni mieszkaniowych względem innych branż spółdzielczych i innych podmiotów prawa prywatnego, gdyż ograniczenie zasady równości podyktowane jest tym, aby osoby, którym przysługuje prawo odrębnej własności lokalu miały wpływ na funkcjonowanie spółdzielni i współdecydowanie o szeregu aspektów jej działalności, a dotychczasowy obowiązek wniesienia wpisowego i udziału stanowił finansową barierę w możliwości ubiegania się o członkostwo.

Podnosząc powyższe wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa, zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu za postępowanie przed Sądem I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

Z ostrożności procesowej wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Koszalinie do ponownego rozpoznania.

Nadto wniosła o wystąpienie przez Sąd w trybie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, którego treść odpowiada również art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 1 sierpnia 1997 roku, z pytaniem prawnym co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją tj. „ czy art. 1 ust. 9 w zw. z art. 3 ust. 31 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. 2018.845 tj. z dnia 2018.05.08) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 lipca 2017 roku o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy- Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz.1596), w zakresie w jakim przyznaje właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni jedynie po spełnieniu warunku w postaci złożenia deklaracji członkowskiej, o której mowa w art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982r. - Prawo Spółdzielcze (Dz.U.2017.1560 tj. z dnia 2017.08.22), bez obowiązku wniesienia wpisowego i udziału, jest zgodny z art. 2, art. 12 oraz art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?\", bowiem od odpowiedzi na wskazane pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy, 5) zawieszenie postępowania sądowego do czasu rozpatrzenia pytania prawnego przez Trybunał Konstytucyjny.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja doprowadziła do zmiany zaskarżonego orzeczenia w kierunku postulowanym przez pozwaną, jednakże z innych przyczyn, aniżeli objętych zarzutami apelacyjnymi. Sąd Apelacyjny wskazuje, że niniejsze rozważania będą tożsame z rozważaniami Sądu Apelacyjnego w Szczecinie zawartymi w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 maja 2019r. wydanego w sprawie I ACa 76/19, albowiem zarówno stan faktyczny jak i rozważania prawne w obu sprawach jest tożsamy i wymaga odniesienia się do tych samych kwestii.

Zakres kognicji sądu odwoławczego został trafnie zdefiniowany w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 stanowiącej, że „Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąże go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania\".

W niniejszej sprawie pozwana nieważności postępowania nie zarzucała, a Sąd Apelacyjny z urzędu jej nie stwierdził. Stwierdzono natomiast naruszenie prawa materialnego, lecz nie mieszczące się w zakresie konstytucyjnych wątpliwości wyrażonych w treści apelacji. Przy czym podkreślenia wymaga, że dostrzeżone przez Sąd odwoławczy naruszenie przez Sąd I instancji art. 189 k.p.c. w zakresie jego zastosowania winno być poddane analizie w pierwszej kolejności, aniżeli rozwikłanie zagadnienia związanego z tezą o sprzeczności art. 1 ust. 9 w zw. z art. 3 ust. 3¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1222 z późn. zm. określonej dalej jako u.s.m.) z art. 2, art. 12 oraz art. 32 ust. 2 oraz art. 121 ust. 2 w zw. z art. 118 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jedynie bowiem w sytuacji uznania, że roszczenie powoda znajduje oparcie we wszystkich przesłankach konstrukcyjnych art. 189 k.p.c. należało przejść do analizy wskazanej przez pozwaną kwestii. Brak oparcia żądań powódki w treści art. 189 k.p.c. oznaczała powinność oddalenia przez Sąd jej powództwa bez konieczności analizy innych zagadnień.

Powód wskazując na art. 189 k.p.c. powódka domagała się ustalenia nieważności lub nieistnienia uchwały nr (...) Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z dnia 23 marca 2018r. w sprawie odmowy przyjęcia jej w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej.

Co do zasady wskazać należy, że wyłączenie w stosunku do członka spółdzielni mieszkaniowej lub osoby niebędącej członkiem możliwości kwestionowania na drodze sądowej uchwał organów spółdzielni mieszkaniowej, która nie

dotyczy materii wskazanej w przepisach art. 42 § 2, 3 Prawa spółdzielczego, ale stanowiących źródło nałożonych na nich obowiązków lub ograniczających ich prawa oznaczałoby pozbawienie takiego podmiotu ochrony prawnej. A więc było by nieakceptowalne z punktu widzenia podstawowych zasad demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). W takiej sytuacji przysługuje im, co do zasady, ochrona praw oparta na zasadach ogólnych prawa cywilnego. Mogą zatem kwestionować uchwałę konkretnego organu spółdzielni mieszkaniowej żądając stwierdzenia jej nieważności w trybie art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 marca 2012 r. I ACa 62/12).

Sąd powinien jednak badać z urzędu istnienie interesu prawnego będącego przesłanką skutecznego powództwa o ustalenie opisanego w treści art. 189 k.p.c., w każdym stanie sprawy. Uwzględnienie powództwa o ustalenie mimo braku interesu prawnego powoda oznacza naruszenie istotnego przepisu postępowania (zob. orz. SN z 10.2.1949 r., Po.C 428/48, PiP 1949, Nr 6–7, s. 128, z glosami W. Siedleckiego, tamże, s. 131 i J. Witeckiego, tamże, s. 135 – za tezą trzecią Komentarza do art. 189 KPC red. Zieliński 2017, wyd. 9/Zieliński, SIP Legalis).

Interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie z uwzględnieniem celowościowej wykładni pojęcia interesu prawnego, konkretnych okoliczności danej sprawy i od tego, czy w drodze powództwa o świadczenie, czy o ukształtowanie, strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Poza tym pojęcie interesu prawnego powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądów w celu zapewnienia ochrony prawnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2014 r., sygn. akt II CSK 687/13).

Lektura uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia skłania do wniosku, że Sąd I instancji przyjął, że zaistniała w sprawie przesłanka w postaci interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności uchwały opisanej pozwem, nie poddając analizie tej kwestii i poprzestając na stwierdzeniu, że interes prawny powódki nie był kwestionowany przez pozwaną. Sąd odwoławczy nie podziela tego zabiegu interpretacyjnego.

Zgodnie bowiem z treścią art. 3 ust. 3¹ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych z dnia 15 grudnia 2000 r. tj. z dnia 13 kwietnia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 845), a więc w brzmieniu nadanym Ustawą o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy - kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - prawo spółdzielcze z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1596) „Członkiem spółdzielni może być osoba, która nabyła prawo odrębnej własności lokalu. Właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. Przepis art. 16 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze stosuje się odpowiednio. Osoba, która nabyła prawo odrębnej własności lokalu, zachowuje członkostwo w spółdzielni”.

Powyższe oznacza, że w sytuacji w jakiej m.in. znalazła się powódka jako współwłaściciel lokalu ustawodawca ustanowił roszczenie o ukształtowanie stosunku członkowskiego nazwane „roszczeniem o przyjęcie w poczet członków spółdzielni”. Roszczenie to nie zostało ograniczone jakimkolwiek terminem, a więc jako mające charakter bezterminowy może być dochodzone w czasie, w którym powódce przysługuje prawo własności do lokalu położonego w nieruchomości zarządzanej przez spółdzielnię mieszkaniową. Okoliczność ta zresztą była, jak wynika z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku, przez Sąd I instancji dostrzeżona, który stwierdził wprost, że skoro powódce przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni, to powództwo jest słuszne. W niniejszej jednak sprawie powódka nie dochodzi roszczenia o przyjęcie w poczet członków, lecz o ustalenie nieważności lub nieistnienia uchwały organu spółdzielni o odmowie przyjęcia jej do tego grona. Przy czym podstawa powództwa nie może budzić wątpliwości skoro wyartykułowane pozwem żądanie opatrzone zostało adekwatnym do jego treści przepisem prawa materialnego (art. 189 k.p.c.).

Wskazać należy na istotną różnicę między dwoma powództwami: przy pomocy powództwa o ustalenie poszukujący ochrony prawnej ogranicza się do samego ustalenia istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego bez nakładania jakichkolwiek obowiązków na stronę przeciwną, a przy pomocy powództw kształtujących dochodzi do przekształcenia

istniejącego stosunku prawnego przez jego utworzenie, zmianę lub zniesienie (zob. „Powództwa o ukształtowanie stosunku prawnego” Piotr Osowy, 2015 - za SIP Legalis Rozdział 3 § 6 Analiza elementów powództwa). Powództwo o ukształtowanie różni się w stosunku do powództwa o ustalenie tym, że powód nie potrzebuje wykazywać swego interesu prawnego, jaki ma we wniesieniu powództwa, wystarczy tu legitymacja powoda wynikająca z przepisów prawa materialnego, względnie także z przepisów prawa procesowego, gdy chodzi o powództwa zmierzające do ukształtowania nowej sytuacji procesowej (zob. wyroki SN: z 8.11.2005 r., I CK 157/05, czy z 6.8.2014 r., I CSK 559/13).

Możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie czy ukształtowanie co do zasady wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego (orz. SN z 13.4.1965 r., II CR 266/64; wyr. SN z 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00; post. SN z 29.10.2009 r., III CZP 79/09).

Tym niemniej w sytuacji, gdy ustalenie takie zapewni w większym stopniu ochronę praw powódki niż orzeczenie zobowiązujące do świadczenia czy kształtujące orzecznictwo sądowe wskazuje na jego dopuszczalność. Ograniczanie możliwości wystąpienia z powództwem o ustalenie w takich sytuacjach byłoby sprzeczne z jego celem, którym, jak się podkreśla, jest zapewnienie skutecznej ochrony prawnej realizowanej w ramach szeroko pojmowanego dostępu do sądu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2014 r., II PK 179/13).

Tytułem zilustrowania konieczności kazuistycznego podejścia do poszczególnego przypadku wskazać należy stan faktyczny zaistniały w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2018 r. o sygn. akt II CSK 371/17, gdzie uznano, że do zbiegu roszczeń w zakresie powództw z art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1007 ze zm.) i art. 189 k.p.c. dochodzi jedynie wtedy, gdy powództwo z art. 10 ustawy w całości zaspakaja interes strony powodowej, zaś w analizowanym przypadku interes prawny powoda nie sprowadzał się jedynie do usunięcia skutków ujawnienia pozwanej, jako właściciela nieruchomości w księgach wieczystych. W zakresie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, które zostało zbyte, z uwagi na rękojmię wiary publicznej ksiąg wieczystych, na potrzeby rozliczeń między stronami, bardziej optymalnie interesy powoda zabezpiecza powództwo z art. 189 k.p.c. W stosunku do pozostałych nieruchomości (nieobjętych sporem), uzyskanie wyroku ustalającego pozwala na umowny podział majątku, jak również zapewnia prejudykat na potrzeby sądowego podziału majątku. Ponadto, powód w oparciu o wyrok ustalający nieważność umowy przenoszącej własność nieruchomości może uzyskać wpis swojego prawa w księdze wieczystej, jeżeli w chwili dokonywania wniosku o wykreślenie dotychczasowego wpisu rzeczywisty stan prawny nieruchomości jest zgodny ze stanem wynikającym z wpisu dokonanego przed zawarciem umowy.

Odpowiadając zatem na pytanie dotyczące tego czy powództwo o ustalenie wywiedzionego w niniejszej sprawie roszczenia zapewni powódce bardziej efektywną ochronę prawną aniżeli skorzystanie ze środka prawnego opisanego w art. 3 ust. 3¹ u.s.m. wskazać należy, że ustalenie nieważności uchwały rady nadzorczej pozwanej spółdzielni nie zakończy definitywnie sporu między stronami. Zaspokojenie interesów powódki nastąpi wówczas, gdy powódka stanie się członkiem pozwanej Spółdzielni. Uwzględnienie roszczenia o ukształtowanie prawa wskazane w powyższym przepisie zakończy spór co do tej kwestii w sposób definitywny, gdyż prawomocne orzeczenie sądowe doprowadzi do zadzierzgnięcia między stronami stosunku członkostwa. Jednocześnie ani Sąd I instancji, ani przede wszystkim powódka, nie wskazali jaki interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w zaskarżaniu uchwały opisanej pozwem ma powódka, oprócz wyeliminowania jej z obrotu prawnego.

Jest oczywiste dla Sądu odwoławczego, że o wyborze efektywnego, z punktu widzenia zamierzonych celów, środka ochrony prawnej decyduje wyłącznie zainteresowany, a nie jego przeciwnik procesowy, czy sądy rozstrzygające spór. Nie jest więc objęta kognicją Sądu ocena czy i jaki użytek z uzyskanego orzeczenia poczyni powódka w przyszłości, lecz skoro kwestia interesu prawnego związanego z możliwością wytoczenia powództwa o ustalenie ma charakter materialny, co wprost wynika z treści art. 189 k.p.c., to obowiązkiem sądów jest badanie jego zaistnienia, a w przypadku braku uznanie niesłuszności powództwa.

Nie sposób nie dostrzec tego, co również wpływa na sposób postrzegania tego czy powód posiada czy też nie interes prawny w wywodzeniu powództwa o ustalenie, że Spółdzielnia Mieszkaniowa jest zrzeszeniem osób o charakterze

samorządnym i dobrowolnym (art. 1 § 1 Prawa Spółdzielczego), więc chociaż co do zasady każdy ma prawo ubiegania się o członkostwo w spółdzielni, jednak spółdzielnia może odmówić przyjęcia kandydata w poczet członków i w zasadzie będzie to decyzja arbitralna, gdyż ustawa Prawo spółdzielcze czy analizowana Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych nie przewiduje generalnego roszczenia o przyjęcie w poczet członków spółdzielni, które mogłoby być realizowane na drodze sądowej w przypadku odmowy. Zasada ta doznaje wyjątków dopiero wówczas, gdy wyraźny przepis szczególnie roszczenie takie przewiduje, albo gdy wynika ono z postanowień statutu lub umowy zawartej przez spółdzielnię (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 29.4.2003 r., V CKN 161/01, z dnia 2.2.1968 r., I CR 652/67, czy wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 stycznia 2017 r. I ACa 789/16 oraz Komentarz do art. 1 Prawa spółdzielczego pod red. Osajda 2018, wyd. 2/Królikowska za SIP Legalis).

Takim przepisem będzie art. 3 ust. 3¹ zd. 2 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych z dnia 15 grudnia 2000 r. (tj. z dnia 13 kwietnia 2018 r. Dz.U. z 2018 r. poz. 845), stanowiący, że „Właścicielowi lokalu, który nie jest członkiem spółdzielni, przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni”.

Marginalnie tylko zauważyć wypada, że co prawda punktem wyjścia dla uchwalenia ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2017 r., poz. 1596) był projekt opracowany przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, zawarty w druku sejmowym nr 1624, który po uchwaleniu w dniu 7 lipca 2017 r. przez Sejm, został następnie istotnie zmodyfikowany na skutek poprawek wprowadzonych przez Senat RP, w tym poprzez wprowadzenie poprawki dotyczącej art. 3 ust. 3¹ zd. 2 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ale nie sposób nie dostrzec tego, że z treści tej ustawy nie zostały wyeliminowane przepisy art. 23 ust. 2 o brzmieniu „Spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków niebędącego jej członkiem właściciela lokalu podlegającego przepisom ustawy, w tym także nabywcy prawa odrębnej własności lokalu, spadkobiercy, zapisobiercy i licytanta, z zastrzeżeniem art. 3”.

Jakkolwiek zatem by wyglądała interpretacja zależności między treścią cytowanych przepisów (tj. art. 3 ust. 3¹ zd. 2 oraz art. 23 ust. 2 u.s.m.), to z obydwu wynika to, że właścicielowi lokalu mieszkalnego niebędącego członkiem spółdzielni przysługuje roszczenie o przyjęcie w poczet jej członków. Co do zasady zatem konstytucyjność art. 3 ust. 3¹ u.s.m. nie może budzić wątpliwości. Dodać należy, że z treści uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 lutego 2015 r. (K 60/13) wprost wynika, że Trybunał nie wykluczył możliwości uzyskania statusu członka spółdzielni przez właścicieli odrębnych lokali, zaś za odrębną kwestię uznano zasady i wysokości wymaganego przez spółdzielnie wpisowego i udziałów. Dodać należy, że w ocenie Trybunału „z chwilą złożenia deklaracji spełniającej wymagania formalne przewidziane w ustawie należy łączyć obowiązek spółdzielni przyjęcia podmiotu wnioskującego w poczet jej członków, a tym samym korzystanie z pełni praw korporacyjnych. Nie znosi to roszczenia spółdzielni o wniesienie udziałów, wpisowego lub innych świadczeń określonych w deklaracji członkowskiej w późniejszym okresie, jeżeli podmiot przystępujący nie był w stanie uiszczyć ich w chwili złożenia deklaracji. Z uwagi na występujące w praktyce funkcjonowania niektórych spółdzielni nadużycia prawa w ograniczaniu przyjmowania w poczet członków przez swobodne kształtowanie wysokości i liczby udziałów, Trybunał dostrzega także konieczność wprowadzenia przez ustawodawcę regulacji dotyczących zasad określania liczby i wysokości udziałów”.

Mając na uwadze powyższe rozważania zaskarżone orzeczenie należało w trybie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić i powództwo oddalić, zaś w oparciu o treść art. 98 § 1 k.p.c. powódkę obciążyć kosztami postępowania pierwszoinstancyjnego poniesionymi przez pozwaną w postaci wynagrodzenia pełnomocnika ustalonego w stawce minimalnej tj. w kwocie 360 zł (§ 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015.1880 ze zm.) oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Rozstrzygnięcie co do meritum determinuje treść orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego. Powód przegrał niniejsze postępowanie, a zatem na podstawie przepisu art. 98 § 1 k.p.c. należało go obciążyć tymi kosztami w postaci: wynagrodzenia pełnomocnika ustalonego w stawce minimalnej tj. w kwocie 270 zł (§ 8 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 wskazanego wyżej rozporządzenia) oraz obowiązkiem zwrotu opłaty od apelacji w kwocie 200 zł. Sąd odwoławczy nie uwzględnił więc wniosku powoda o zwrot kosztów podróży na rozprawę odwoławczą.

SSA A. Sołtyka SSA R. Iwankiewicz SSA H. Zarieczna